

Innehållsförteckning

Förord	15
I. Lars Furuland:	
Arbetarlitteraturen i Sverige	
– från kampdikt till arbetarspel	19
Kapitel 1 Vad är arbetardiktning?	21
Ord med historia	21
Definitioner	23
Arbetardikten som litterär strömning	26
Svenska läsare möter utländsk arbetarskildring	28
Internationella jämförelser	30
Kapitel 2 Konsten att läsa	32
Lutherdomens lästradition	32
De nya ”läsarna”	32
Ljus över landet	33
Läsvanor idag	37
Uppsökande verksamheter	37
Arbetarrörelsens läsprojekt	38
Kapitel 3 Från bildningscirklar till folkrörelser	40
Liberala arbetarföreningar	40
Folkrörelserna som motoffentligheter	43
Kapitel 4 Åttitalet och arbetarskildrarna	47
Strindbergs betydelse	47
Strindberg i socialistiska tidningar och arbetarbibliotek	49
Strindbergsfejden	50

Kapitel 5 Från Arbetets söner till Hatets sånger	55
Katalog över kampdiktare	56
Henrik Menander	57
K.J. Gabrielsson (Karolus)	58
Leon Larsson	59
Kapitel 6 Grottekvarnen i arbetarlitteraturen	63
Den nya Grottesången	63
Arbetardiktarna och kvarnsymboliken	65
Kapitel 7 Arbetardramat	69
Folkets Hus och Folkets Park	69
Strejkkpjäser	70
Lantarbetardramer	72
”Folkets-Hus-Dramatik” och ”Blå Blusen”	74
Kapitel 8 Den tidiga arbetarprosan	78
Alfred Kämpe	79
Maria Sandel	82
Karl Östman	84
Kapitel 9 Arbetarnorrland	87
Proletärernas Norrland	87
Traditionens fortsättning	90
Framstående norrlandsskildrare	98
Kapitel 10 Anarkismen och syndikalismen	103
Anarkism och syndikalism i Sverige	104
Pionjärtiden i litteraturen	105
Brand som litterärt organ	106
Krapotkin – läromästaren	109
Tidningen Arbetaren som publicistisk miljö	110
Framtida ämne för forskning	112

Kapitel 11 Parnassens demokratisering	113
Folkhögskolan och autodidakterna	114
Hola invid Ådalen	116
Brunnsvik i Dalabergslagen	117
Grindstolparna	120
Kapitel 12 Martin Koch och arbetarromanen	121
Arbetare – proletärroman i Stockholmsmiljö	121
Koch i norrlandsdebatten	123
Guds vackra värld	124
Paris och Hedemora	125
Storverken	126
Kapitel 13 Hedenvind genom fem decennier	127
Med rallarkärra mot dikten	128
Ur en fallen skog	129
Vid Eli vågor	131
Världskrigsböcker i expressionismens tecken	133
Rallartrilogin och Jämtländska sagor	134
Nordsvenska timmerepos	137
Kapitel 14 Dan Andersson – skalden från finnmarken	140
Ursprunget i finnbygd och Bergslag	142
Brunnsvik	142
Från Kolarhistorier till David Ramms arv	144
Den unge dödes litterära genombrott	145
Finnskogens realist	145
Kapitel 15 Autodidakter med etableringsproblem	146
Ragnar Jändel	146
Harry Blomberg	147
Ivan Oljelund	149

Kapitel 16 Fejden 1921 om proletärdiktningen	152
Steffens läsebok	152
Debatten blossar upp	153
Martin Koch griper in	155
Erik Hedén och Valfrid Palmgren summerar	157
Kapitel 17 Maj Hirdman – en kämpande kvinna	159
Social och politisk bakgrund	159
Kvinnoskildringen	161
Historiska romaner	164
Kapitel 18 Albert Viksten – skogsbygdens berättare	165
Det gamla norrländska agrarsamhället	165
Folkrörelsernas genombrott	166
Uppbrottet	166
Bygdeförfattaren och arbetarskildraren	167
Reportern och föreläsaren	170
Naturskildraren	170
Kapitel 19 Rudolf Värnlund och Eyvind Johnson	172
– prosan som experiment	
Rudolf Värnlund och Södermalms arbetarkvarter	172
Efterkrigsbesvikelser	174
Arbetardramat på Dramaten	177
Eyvind Johnsons nordsvenska arbetarkollektiv	178
Anarkisten Eyvind Ung och socialisten Ivar Lo	180
Striden om Värnlund	181
Vilka är Sveriges främsta arbetarförfattare?	181
Kapitel 20 Gruppen ”5 unga”	183
”5 unga” som maskindyrkare	183
Martinsons modernism i sjömans- och barndomsskildring	185
Prosaisten Kjellgren och hans kamrater	185

Kapitel 21 Ivar Lo-Johansson	188
– social epik och självbiografier	
Statarskolan	188
Den berikade realismen	189
Statarromaner och novellepos	191
Industrialiseringen av jordbruket	195
Ivar Los självbiografiska romaner	196
1960–70-talens noveller	198
Memoarerna	199
Kapitel 22 Moa Martinson och kvinnokraften	200
Släkttraditionen	200
Fackligt och politiskt engagemang	201
Familjetragedier	203
Mötet med Harry Martinson	203
Kvinnoperspektiv kontra klassmedvetande	203
Världens väverskor	204
Moas senare verk	205
Kapitel 23 Jan Fridegård – förvaltare av ett folkligt arv	206
Läshunger – ”en farlig ovana”	206
Debuten	210
Lars Hård	211
Historiska romaner	212
Far och son	212
Kortprosa och muntliga berättartraditioner	213
Kapitel 24 Genombrott med problem	216
Genombrottet	216
Industrins utveckling mot automatisering	219
Hämmades 1940-talets nya arbetardiktare?	220

Kapitel 25 Vilhelm Mobergs Soldat med brutet gevär	223
Tillkomsthistorien	223
Moberg och hans huvudperson Valter Sträng	224
Dubbelexponeringen	226
Recensionsstriderna	227
Värderingsproblemen	231
Epilogen som blev prolog	232
Kapitel 26 Epoken Folket i Bild	233
FiB:s folkböcker	235
Kapitel 27 Lars Ahlins väg till Tåbb med Manifestet	237
Den sociala topografin i Ahlins Sundsvall	238
Läroåren	241
Jämlikheten och den lilla människan	249
Tåbb med Manifestet	251
Uppgörelsen med liberalismens personlighetskult	251
Kapitel 28 Folke Fridell och människovärdet	254
Fridells litterära och politiska bildningsgång	254
Debuten	258
Död mans hand	260
Syndfull skapelse	263
Syndikalism och Kooperation	264
Kapitel 29 Elsa Appelquist och Inga-Lena Larsson	266
Krig med räknesticka	266
Unga kvinnor i storstaden	268
Kapitel 30 Stig Sjödin – poeten från valsverket	271
Uppväxtmiljö och bildningsgång	273
Genombrottet med Sotfragment	275
Slaggsten och syren	283
Avskedsdikter	284
Sjödins verkliga storhet	287

Kapitel 31 Realism och modernism i Bergslagen	288
Den gamla goda tiden	288
Karl-Erik Forsslund som Bergslagsskildrare	289
Johan-Olov Johansson	291
Ragnar Casparsson	294
Hjalmar Eriksson – gruvarbetare från Grängesberg	295
Ernst Lindholm – gruvarbetare från Norberg	298
Annalisa Forssberger och kvinnolinjen	299
Nils Parlings Bergslagsböcker	300
Sandvikensskildraren Bernt-Olov Andersson	301
Bergslagsmodernismen	301
Kapitel 32 Kurt Salomonson – Mannen utanför	305
Debuten	305
Arbetarrörelsens behov av självprövning	307
Kapitel 33 Gunnar Adolfsson – smålandsskildrare	309
Begynnelsen	309
Äntligen framgångar	309
Varför kom erkännandet så sent?	311
Kapitel 34 Ove Allansson och sjömanslivet	312
Livet till sjöss	312
Ombordarna	313
Nya motiv	315
Kapitel 35 1960–70-talen – en ny start	316
Flödet av arbetarprosa	316
Raymond Bengtsson, Torgny Karnstedt och Fred Eriksson	319
Gränsen mellan facklitteratur och skönlitteratur	320
Bunny Ragnerstam och Per Forsman	321
Hans Lagerberg och Ragnar Järhult	323
Ingemar Nylund och Lars Åke Augustsson	324
Reidar Jönsson	326
Vietnam och FNL, reportage och rapporter	327

Göran Palms rapportböcker från LM Ericsson	331
Erik Johansson och vägen till fabriken	335
Kapitel 36 Arbetarkvinnorna rycker fram	339
Herta Wirén och Helga Bergvall	339
Rut Berggren, Molly Johnson och Mary Andersson	343
Mona Kalin, Marit Paulsen och Ann-Charlotte Alverfors	345
Kapitel 37 Stadens arbetare	350
Fogelström om Stockholms arbetarhistoria	350
Tre storstäder	352
Södermalm	354
Mats Berggren och Tony Samuelsson	355
Kvinnor på verkstadsgolv och i serviceyrken	356
Sture Källberg, Håkan Boström och Kjell Eriksson	358
Transportarbetare	361
Kapitel 38 Arbetarspel och skrivarrörelser	365
Arbetar- och bygdespel	365
Arbetar- och amatörskrivare	368
Kapitel 39 Utblick över 1990-talet	372
Paradigmskiftet: Kjell Johansson, Elsie Johansson, Aino Trosell, Göran Greider och Majgull Axelsson	372
Att lyfta fram frågor om arbetets värde	377
Kapitel 40 "Magfrågan" och "kulturfrågan"	379
Kulturbegreppet	379
Liberaler och socialister vid 1800-talets slut	380
Folkbildningstanken	382
Bildningsivrarna och den tigande majoriteten	384
Initiativ på 1930-talet	388
Efterkrigsprogrammet	389
"Människan och nutiden"	392
1960-talsdebatter	393

Fackföreningsrörelsen	395
Den nya kulturpolitiken 1974	395
Debatterna på 1970-talet	397
Nuläget	399
Referenser till I	401
II. Johan Svedjedal:	
Till vänster på böckernas marknad.	431
Arbetsförlagen från 1880-talet till 1940-talet	
1. Arbetsförlagen och svensk bokmarknad	433
2. Tidiga arbetsförlag (åttiotal till tiotal)	442
3. De moderna billigbäckernas födelse	468
4. Tidens förlag (tiotal till fyrttiotal)	473
5. Tidens bokklubb och rörelsens övriga bokklubbar	494
6. Övriga vänsterförlag med anknytning till folkrörelserna (tiotal till fyrttiotal)	498
7. Folket i Bilds förlag och KF:s förlag	507
Noter	516
Källor och litteratur	528
Person- och sakregister till hela volymen	539
Bokens författare	566